

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФУТЗАЛУ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті проаналізовано виникнення футзалу на теренах сучасної України та його історичний розвиток. Становлення керівних органів футзалу в Україні (Асоціації футзалу України). Визначені особливості функціонування спорту в Україні, система змагань з усіх основних напрямків футзалу: Олімпійський, масовий і спорт вищих досягнень. Досліджена організаційна структура асоціації футзалу України, її функціонування та взаємовідносини з міжнародними структурами. Визначені перспективи розвитку футзалу, а саме збільшення складу професійних, аматорських, студентських і дитячо-юнацьких ліг з футзалу, які будуть здатні забезпечити широке охоплення населення, справжню масовість занять цим видом спорту, значне збільшення любительських і студентських команд. Обґрунтовані шляхи удосконалення організаційних основ розвитку футзалу в Україні з урахуванням сукупності соціально-економічних і організаційно-управлінських відносин.

Ключові слова:футзал, регламент, досягнення, змагання, розвиток, асоціація футзалу України.

Annotation. Pavliuk Irina. *Organizational basis of futsal development in ukraine.*

The article analyzes the emergence of futsal in modern Ukraine and its historical development. Futsal in Ukraine is developing rapidly in all its directions.

The formation of the governing bodies of futsal in Ukraine (Futsal Association of Ukraine) is considered.

Today in the futsal of Ukraine there is an interaction of amateur and professional sports.

The system of futsal competitions is the only vertically integrated system,

which is based on the amateur direction, and the top is professional.

Peculiarities of sports functioning in Ukraine, system of competitions in all main directions of futsal are defined: Olympic, popular sport and elitesport.

The organizational structure of the futsal association of Ukraine, its functioning and relations with international structures are studied.

Prospects for the development of futsal have been identified, namely the increase in the composition of professional, amateur, student and youth futsal leagues, which will be able to provide a wide coverage of the population, a real mass of sports, a significant increase in amateur and student teams.

The progress of futsal is observed annually, but there are still many problems in its development, one of which is to raise the quality of the training process, improve the professional skills of coaches and teachers of children's schools and sports clubs. This trend is due to the very specifics of futsal, which with each season makes more and more demands on the motor and functional training of futsal players, the foundations of which must be laid from childhood and adolescence.

According to the regulations, the status of futsal players who take part in the championship under the auspices of AFU is determined. A futsal player receives the status of a professional and the relevant rights and responsibilities from the moment of concluding a contract with the club in order to participate in the competition, and his activities are regulated by law.

The ways of improvement of organizational bases of development of futsal in Ukraine taking into account a set of social and economic and organizational and administrative relations are substantiated.

Keywords: futsal, regulations, achievements, competitions, development, futsal association of Ukraine.

Актуальність. Стрімке зростання популярності спорту вищих досягнень на міжнародній арені, підвищення політичної значущості виступів спортсменів, як одного з основних чинників національного престижу, професіоналізація і комерціалізація олімпійського спорту та спорту вищих досягнень обумовлюють необхідність оптимізації системи управління спортом в країні.

Професійний і олімпійський спорт понад сторіччя розвивалися відокремлено, створюючи кожний свою складну систему змагань, організації і методики підготовки спортсменів, виховуючи видатних спортсменів, які вражають своєю індивідуальною майстерністю і дивовижними досягненнями. Їх поступове зближення є одним з важливих чинників подальшого прогресу спорту, зростання його авторитету як одного з найбільш яскравих явищ сучасності.

Серед багаточисленних видів спорту які культивуються в системі масового, олімпійського та професійного спорту України найбільш популярними є спортивні ігри і футзал в тому числі.

На сьогоднішній день комерціалізація і професіоналізація спорту, а саме спортивних ігор стала найважливішою складовою частиною, що передбачає не тільки підвищення значення і комерційної привабливості головних змагань (чемпіонатів світу, Європи тощо), але й постійне розширення мережі комерційних змагань, що проводяться як міжнародними, так і національними федераціями. Однак в Україні традиційні джерела прибутків, такі як продаж білетів під час змагань, продаж атрибутики, реклами, телевізійних прав тощо, для українського спорту виявилися недоступними. Внаслідок цього, фактично визначальним джерелом доходів стала спонсорська допомога. Це особливо стосується командних видів спорту.

Аналіз розвитку футзалу показав, що завдяки цілеспрямованій діяльності міжнародних футбольних організацій, національних федерацій футболу та відповідних організацій футзалу - відбулася еволюція футзалу, як різновиду класичного футболу в його автономну модифікацію, що постала в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, в один ряд з найбільш популярними спортивними іграми.

За останні роки футзал міцно увійшов до спортивного життя України. Сьогодні вимоги до сучасного футзалу зростають. У зв'язку з цим виникла необхідність і актуальність дослідження футзалу в історичному аспекті та організаційних основ його розвитку в Україні становить особливий інтерес для наукового дослідження, що обумовлено багатьма причинами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження базувалися на вивченні футболу (Алієв Є.Г. 2009-2014; Андреев С.Н. 2007-2008, Лісінчук Г.). Дослідження футзалу, як виду спорту, які проводили закордонні автори, визначили специфічні особливості розвитку становлення та формування футзалу, як самостійного виду спорту. У галузі футзалу, як самостійного виду спорту в Україні дослідження не були комплексними, а стосувалися окремих історичних фактів його розвитку і не відображують цілісної картини стану розвитку сучасного футзалу.

Мета дослідження – обґрунтування шляхів удосконалення організаційних основ розвитку футзалу в Україні з урахуванням сукупності соціально-економічних і організаційно-управлінських відносин.

Завдання дослідження. Вивчити стан і тенденції розвитку футзалу в Україні та його організаційно-управлінську систему.

Методи дослідження: системний аналіз; історико-логічний метод; аналіз наукової літератури і документів; абстрагування, індукція, дедукція; порівняння й зіставлення; функціонально-структурний аналіз.

Обговорення результатів дослідження. Володіючи відмінними від класичного футболу правилами змагань, значним контингентом

спортсменів, тренерів та суддів, що спеціалізуються в футзалі, сформованою системою фізичної та техніко-тактичної підготовки футзалістів, власною структурою міжнародних і національних змагань, сучасний футзал за порівняно короткий час становлення зумів увібрати в свою функціональну структуру всі основні системоутворюючі елементи, і, таким чином сформувався в самостійну спортивну гру в Україні.

9 травня 1993 року можна вважати датою заснування Асоціації футзалу України, коли у місті Дніпропетровську відбулася установча конференція зі створення Асоціації міні-футболу (футзалу) України, на якій виконувач обов'язків президента Спілки міні-футбольних клубів України Володимир Кобзарев проінформував присутніх про стан розвитку міні-футболу в Україні. На конференції був обговорений і проголосований проект статуту Асоціації міні-футболу України. Більшістю голосів президентом Асоціації міні-футболу (футзалу) був обраний Геннадій Анатолійович Лісенчук. [5]. Таким чином, це поклало початок розвитку футзалу в Україні.

На сьогоднішній день розвиток футзалу проходить під керівництвом Всеукраїнської спілки громадських організацій «Асоціація футзалу України» (АФУ), яка є самостійною добровільною всеукраїнською спілкою громадських організацій, які прагнуть сприяти розвитку і піднесенню футзалу на території України. АФУ є колективним членом ФФУ і забезпечує дотримання своїми колективними членами Статуту, регламентів, директив та рішень органів ФІФА, УЄФА, ФФУ та визнає їх керівну роль з питань розвитку футзалу [6].

У основі організаційної діяльності АФУ лежить функціональна структура управління (рис.1.). Її найвищим керівним органом є Конференція, яка визначає основні напрями діяльності; обирає Виконавчий комітет, президента, віце-президентів, членів президії. За пропозицією президента обирається ревізійна комісія; затверджується

статут, а також вносяться зміни і доповнення до нього. У період між конгресами діяльністю асоціації керує Виконавча дирекція.

Для здійснення своєї діяльності АФУ формується із колективних членів – територіальних та галузевих спортивних організацій (асоціацій), галузевих ФСТ, які визнають її за орган, що здійснює управління з усіх питань, що стосуються футболу на території України.

Управління здійснюється на засадах демократії, виборності органів управління, підпорядкованості і підзвітності органів управління в ієрархічному порядку, дотримання виконавчої дисципліни, врахування регламентуючих документів ФІФА, УЄФА, ФФУ та АФУ.

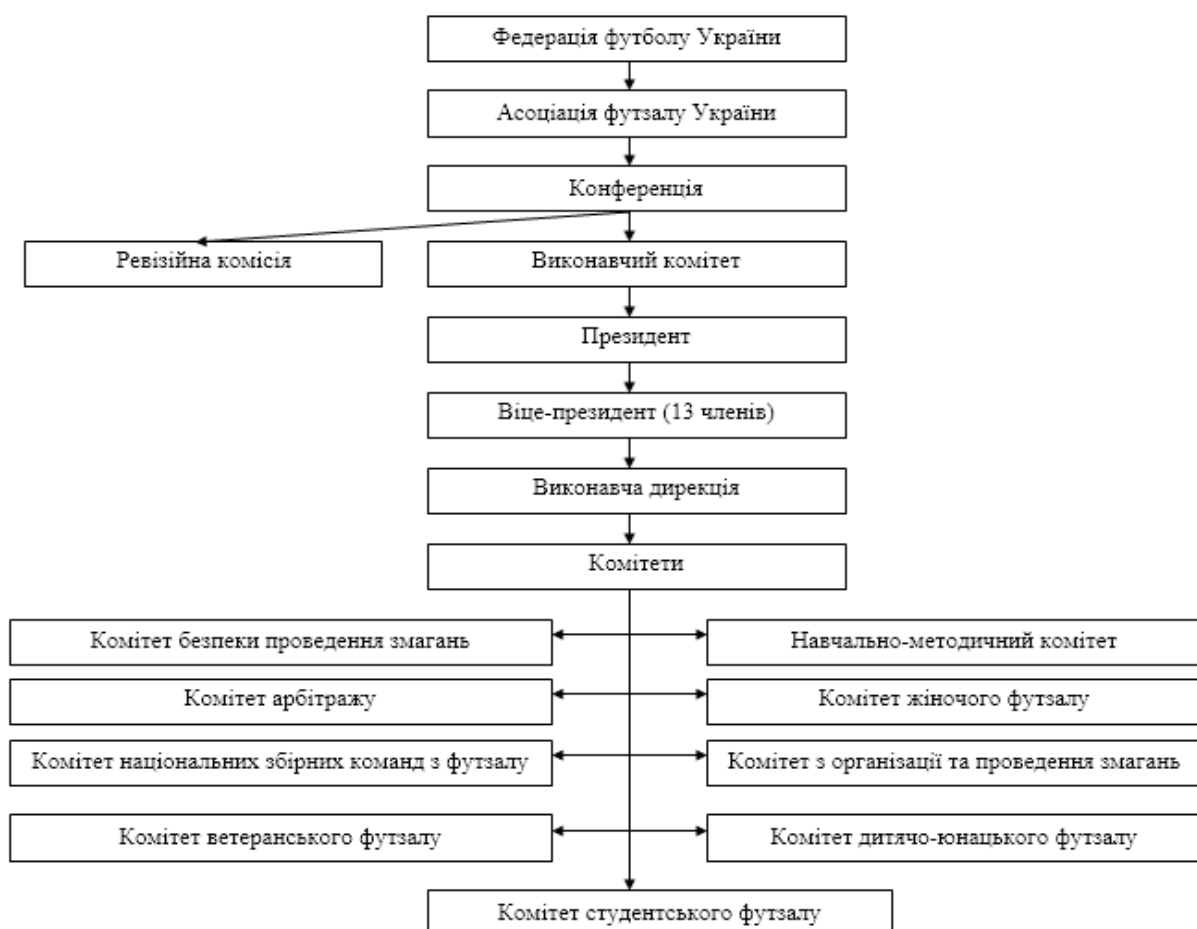

Рис.1. Організаційна структура Асоціації футболу України

Важливим моментом в розвитку виду спорту є система змагань. Асоціація футболу України проводить змагання з усіх основних напрямків розвитку спорт: професійного – чемпіонат, першість, Кубок України та Суперкубок України серед команд професійних клубів; чемпіонат, першість і Кубок України серед жіночих команд; спорту вищих досягнень – збірні команди України (Національна, молодіжна, студентська, жіноча) дотримуючись міжнародного календаря матчів, складеного ФІФА/УЄФА; та масового спорту – чемпіонат та Кубок України серед аматорських команд; чемпіонати та першості серед аматорів фізкультурно-спортивних товариств та відомств; чемпіонат і першість України серед дитячо-юнацьких команд у різних вікових категоріях; чемпіонат та Кубок України серед студентських команд (рис.2).

Рис. 2. Система змагань з футболу, що проводяться під егідою АФУ

Згідно ст. 12 до участі в змаганнях професійних команд допускаються футзальні клуби, які приймали участь в попередньому чемпіонаті «Екстра-ліга» та клуби, які приймали участь в попередньому чемпіонаті Перша ліга, які спроможні виконувати вимоги Регламенту АФУ.

Кожен клуб повинен сплатити стартовий внесок для відшкодування витрат, який є основним джерелом доходу АФУ. Оплата заявкового внеску здійснюється в два етапи: за матчі першого кола чемпіонату здійснюється до початку чемпіонату, оплата внеску за матчі другого кола здійснюється платежем перед початком другого етапу.

В умовах сучасного спорту від спортсмена вимагається велика самовіддача, не лише часу, але і психічних і фізичних навантажень, які не можливі без матеріального стимулювання.

Таким чином, згідно ст. 38 Регламенту АФУ футболісти, які беруть участь у чемпіонаті під егідою АФУ, можуть мати статус футболіста-професіонала або аматора, та мають бути зареєстрованими ФФУ та заявленими АФУ як футболіст за один із клубів членів.

Футболіст отримує статус професіонала і відповідні права та обов'язки з моменту укладення контракту з клубом з метою участі у змаганнях, а його діяльність регулюється законодавством України, Регламентом Федерації футболу України зі статусу і трансферу футболістів, іншими статутними та регламентними документами ФІФА, УЄФА, ФФУ, АФУ, а всі питання, пов'язані зі статусом футболіста, розглядає Комітет з питань статусу і трансферу футболістів ФФУ. Переходи футболістів в інші клуби здійснюються згідно Регламенту ФФУ зі статусу і трансферу футболістів та в терміни вказані в п. 8 Статті 14 Регламенту.

Суть основної проблеми полягає у тому, що усі спортивні організації і до сьогодні не стали самостійним бізнес-середовищем, глибоко збиткові і можуть приносити спонсорам лише емоційну віддачу. Державна підтримка та сприятлива регулятивна політика практично відсутні. Найголовніше, що масовий дитячо-юнацький спорт, який, окрім виконання своєї прямої соціальної функції, має бути базою для спорту вищих досягнень, знаходиться у ще критичнішому стані – і передусім у зв'язку із занепадом

матеріальної бази. За останні роки країна не отримала жодного сучасного футзального спортивного комплексу.

Таким чином, задля підтримки розвитку дитячо-юнацького спорту та для популяризації футзалу серед молоді та студентства в ст. 14 регламенту АФУ п. 1.4. зазначено, що кожний клуб повинен приймати участь другою командою (дублюючим складом) в чемпіонаті України Першої ліги або Другої ліги (чемпіонаті України «Юнацька Екстра-ліга» U-16, чемпіонаті України U-15). За неучасть другої команди в одному з вищевказаних змагань клубом сплачується компенсація в розмірі 50 000 грн. для організації і проведення дитячих змагань, що засвідчує зацікавленість асоціацій в подальшому розвитку виду спорту та залученні до нього як найбільшої кількості дітей, його масовості та популяризації.

На сьогоднішній день аналіз ситуації, що склалася в професійному футзалі, виявила суперечливі тенденції в його розвитку. Безперечним досягненням стала поява ряду конкурентоздатних на національному рівні клубів зі значними бюджетами, що дозволило істотно підвищити якість запрошуваних футзалістів і тренерів і як наслідок:

- збільшилася видовищность матчів Чемпіонату України;
- зросла здорова конкуренція за місця у складі клубів;
- покращилася робота дитячо-юнацьких шкіл;
- істотно знизилася кількість матчів, в яких відсутня спортивна боротьба, а результати відомі заздалегідь.

Таким чином, виходячи з вище викладеного можна зробити висновок, що футзал в Україні розвивається активними темпами в усіх його напрямках. Проте ці позитивні процеси вимагають закріплення.

Між тим стагнація в області глядацького інтересу до професійного футзалу, нестійке фінансове положення професійних клубів в регіонах вимагають розробки комплексу заходів, спрямованих на усунення негативних явищ.

Безумовно, прогрес футзалу спостерігається щорічно, але проблем в його розвитку ще немало, одна з яких – підняття якості навчально-тренувального процесу, підвищення професійної майстерності тренерів-викладачів дитячих шкіл і спортивних клубів. Ця тенденція обумовлена самою специфікою футзалу, що з кожним сезоном пред'являє все більш і більш високі вимоги до рухової і функціональної підготовленості футзалістів, основи якої повинні закладатися з дитячого і юнацького віку.

Таким чином, задля підтримки дитячо-юнацьких шкіл в ст. 39 Регламенту Чемпіонату України Екстра-ліги визначено, що клуб, футболіст якого вперше зареєстрований ФФУ, як професіонал, зобов'язаний провести компенсаційні розрахунки з усіма дитячо-юнацькими спортивними закладами (ДЮСЗ), що брали участь у підготовці футболіста згідно з «Паспортом футболіста» та документами, що підтверджують зарахування, перебування та відрахування футболіста з ДЮСЗ або аматорського клубу у встановленому законодавством України порядку, в іншому випадку футболіст не може бути заявлений для участі в змаганнях серед професійних команд в тому числі і закордонних. Сума виплат складає 24000 грн за кожен рік навчання, а підготовка футболіста проводиться від 12 до 23 років.

Однак, не зважаючи на позитивні явища в футзалі України, вбачається за необхідне збільшення складу професійних, аматорських, студентських і дитячо-юнацьких ліг з футзалу. Таким чином, футзал буде здатний забезпечити широке охоплення населення, справжню масовість занять цим видом спорту, значне збільшення любительських і студентських команд.

Висновки. В результаті вивчення, аналізу та узагальнення досвіду в організаційно-управлінській сфері в цілому в Україні, сукупності соціально-економічних відносин що склалися в українському футзалівцілому, встановлено що основними напрямками розвитку є забезпечення вдосконалення організації системи змагань, яка є єдиною системою підготовки і вертикально-інтегрованою системою змагань,

взаємозв'язком, що забезпечує взаємодією спорту вищих досягнень і професійного, а її структурними складовими є масовий і резервний спорт із забезпечення матеріального стимулювання та соціально-правової охорони спортсменів та тренерів. Також необхідно покращити всі компоненти спортивної підготовки та конкурентної діяльності в футзалі, фінансово-економічного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алиев, Э.Г. Содержание и направленность управления деятельностью спортивной федерации (на примере Ассоциации мини-футбола России): автореф. дис. д-ра пед. наук / Алиев Э.Г. – СПб., 2010. – 49 с.
2. Андреев, О.С. Организационно-педагогические аспекты развития мини-футбола в Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Андреев О.С. – М., 2008. – 27 с.
3. Андреев, С.Н. Эволюция мини-футбола (футзала) в современную автономную разновидность классического футбола // Теория и методика футбола. – 2007. – № 1. – С. 6-7.
4. Лисинчук Г.А. Управление подготовкой футболистов / Г.А. Лисинчук. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 272 с.
5. Футзал [Электронный ресурс] Украины [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Асоціація футзалу України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://futsal.com.ua/sites/default/files/documents/reglament_ekstra-liga_2018-19.pdf

Reference

1. Aliev E.G. (2010) Soderjanie i napravlenost upravleniya deyatel'nostisportivnoifederacii (naprimereAssociacii mini-futbola Rossii) [The content and direction of management of the activities of a sports federation

(on the example of the Association of mini-football of Russia]

Extended abstract of Doctor's thesis. Saint Petersburg [in Russian].

2. Andreev O.S. (2008) Organizacionno-pedagogicheskie aspektirazvitiyaminifutbola v RossiiskoyFederacii [Organizational and pedagogical aspects of the development of mini-football in the Russian Federation] Extended abstract of candidate's thesis. Moscow [in Russian].

3. Andreev S.N. (2007) Evoluci aminifutbola (futsala) vsovremennuyuavtonomnuyuraznovidnoctklassicheskogofutbola [The evolution of mini-football (futsal) into a modern stand-alone classic football]. Teoria i metodikafutbola – Theory and methodology of football, 1, 6-7 [in Russian].

4. Lisinchuk G.A. (2003) Upravlenie podgotovkoifutbolistov [Management of the training of football players] Kiev [in Ukraine]

5. Futsal [Электронный ресурс] available at: <https://www.https://uk.wikipedia.org/wiki/>

6. Futsal association of Ukraine [Электронный ресурс] available at: http://futsal.com.ua/sites/default/files/documents/reglament_ekstra-liga_2018-19.pdf